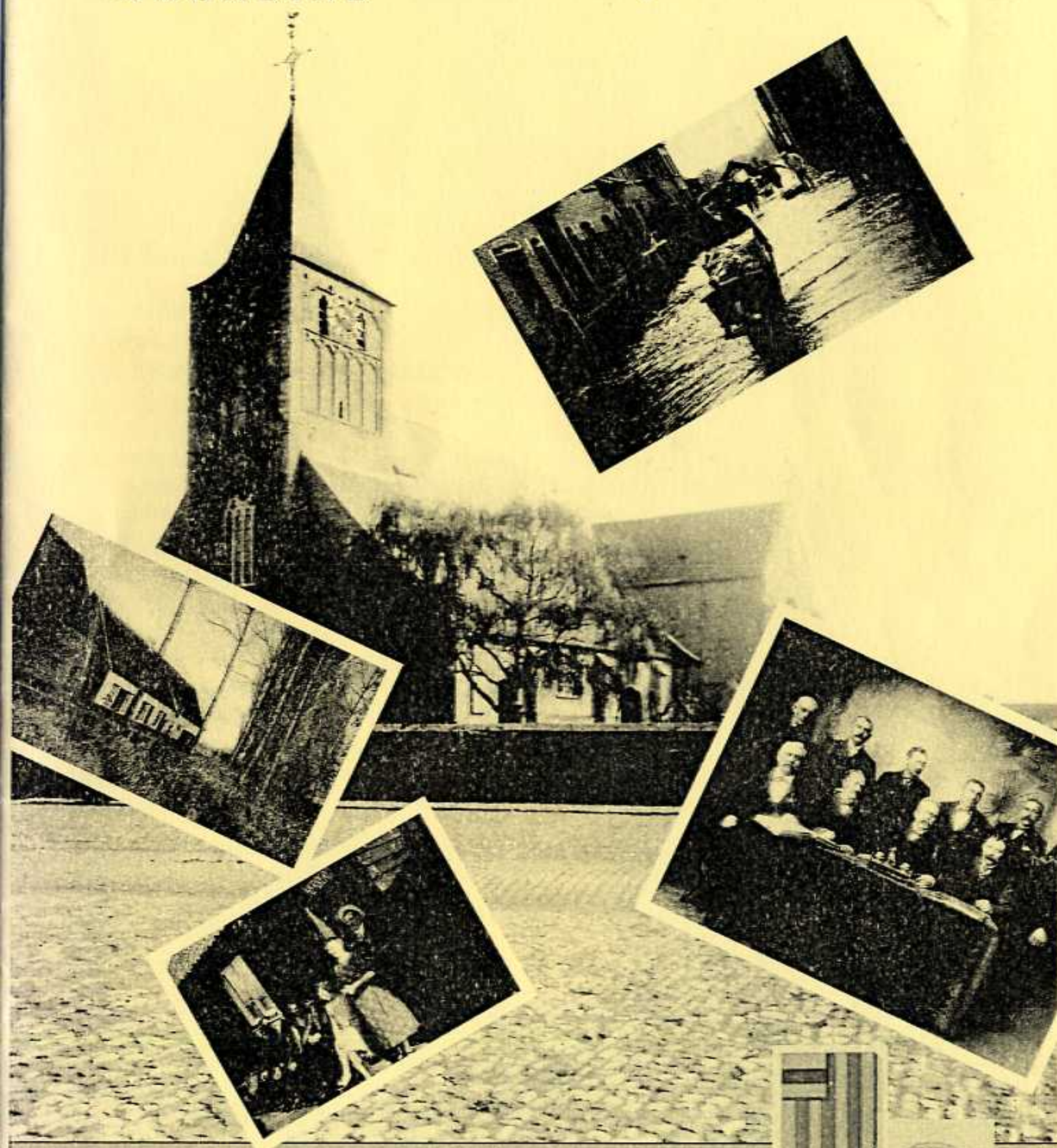

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

nummer 1 - herfst 2005

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de
vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem.

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem

Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
heemkundewalem@skynet.be

Jaargang 1, nummer 1, Herfst 2005

Redactie en medewerkers van dit
nummer:

Annick De Greve, Frans De
Greve, Marc De Wever, Richard
Hofmans, Hugo Rom, Tom
Van Buggenhout, Maurice Van
Oosthoven, Dirk Verreth

Verklaring foto's omslag

Voorpagina:

Kerk van Walem ca.1890
Overstroming van 1953
Hoeve Sander Feremans
Herberg 'Bij Flupien'
Gemeenteraad van 1902

Keerzijde:

Pastoor Bruynkens

Achterzijde:

Molen van Battenbroek

Inhoud

Editoriaal

Mijmeringen bij dit eerste nummer

De dokter en zijn kring

Dr. Croquet, wie was hij en waarom de heemkundige
kring zijn naam draagt

Wazeitièna

Walems dialect geserveerd op de wijze van Van Dale
in dit nummer de letters A tot E

Figurentheater

Mannen met verleden staren in hun geheugen,
schimmen van toen worden terug gezichten en
verhalen...

Vroeger... en nu

"Man bijt hond" achterna, een foto van vroeger en
nu, wat doorstaat de tanden van de tijd en wat wordt
er door vermaald

100 in het nieuws

Walem in groot en klein nieuws van 1905 uit de
kranten van toen.

Verhalen uit het molenhuis

Onder het kraken van de molenwieken versmelt Dirk
Verreth non-fictie en fictie

Nemtnaverondersteltna

Walem, 10 maart 2005.

Ik passeer er iedere ochtend, al enige jaren. Maar toen ik eergisterenmorgen passeerde was er iets veranderd. Voor het huis -dat er al stond van in mijn vroegste herinneringen, waren hekkens geplaatst. Het huis stond al lang leeg en de grote binnenplaats crachter overwoekerde ieder jaar meer. Als ik er langsliep was er voor mij niets bijzonders aan: het huis

stond er al lang, het had er altijd gestaan. Eigenlijk heb ik er mij nooit mee beziggehouden, tot ik die ochtend de hekkens zag, en -vooral- de grote jeep die erbij stond. Mijn vermoeden groeide, er ging iets gebeuren: het was tijd voor de sloop.

Toen ik die avond terugkeerde, werd mijn vermoeden bevestigd: de eerste tekenen van afbraak waren duidelijk te herkennen. Het huis op de hoek van de Korte Zandstraat en de Koning Albertstraat zou verdwijnen, en in de plaats zou een nieuw appartementsgebouw komen. Dit is al op meerdere plaatsen in het dorp gebeurd: oude huizen verdwijnen voor nieuwe. Dit is een heel natuurlijke en gezonde gang van zaken, het dorp vernieuwt, nieuw vermengt zich met oud en het vormt gedurende een bepaalde periode het gezicht van de straat, de wijk, het dorp.

In zijn vroege jeugd leert men zijn omgeving kennen. Men leert de weg naar school: eerst door mee te lopen aan het handje, daarna weet men punten te herkennen, tot op het moment dat de volledige weg in het hoofd kan nagestapt worden, meestal met alle details die erbij horen. Dat is een belangrijk moment, zoals de straten zijn op dat ogenblik, zo markeert de kleine man (of vrouw) zijn eigen nulpunt, dat voor hem/haar het begin der tijden is. Wat ervoor was, heeft hij/zij niet gekend, alles wat nadien wijzigt "is niet meer hetzelfde".

Voor mij is dat ook het geval met het grote hoekhuis dat men nu sloopt: het was er altijd en nu gaat dat stuk van het decor veranderen. Bovendien ontdekte ik bij mezelf dat er veel herinneringen vasthangen aan dat huis.

In het grote hoekhuis woonde Clement en "Marthe van de Vinus". Als kind werd ik door mijn moeder gestuurd, om er aardappelen te gaan kopen, want op de grote binnenplaats verkochten ze ondermeer aardappelen. Marthe ontving je dan vriendelijk aan de achterdeur van de keuken en vulde de tas met aardappelen, terwijl ze honderduit sprak. Dat was een bijzonder gave van Marthe: ze was zeer goed van de tongriem gesneden. Binnen in de keuken zat Georges, een handlanger van Clement en de broer van Marthe. Een stil figuur met een onafscheidelijke pet op, ik heb hem nooit iets weten zeggen.

Dit in tegenstelling met Marthe. Ze wist veel omdat er wel wat volk langskwam, maar ook omdat ze de kunst van het onderhoudend babbelen zeer goed onder de knie had. Ze hield je in een figuurlijke houdgreep, waaraan haast niet te ontkomen viel, tenzij je min of meer kordaat naar de smeedijzeren poort wist terug te schuifelen. Marthe babbelde graag, om het gesprek steeds weer te verlengen, hernam ze steevast het gesprek met de woorden "Nemtna verondersteltna". Hiermee lanceerde ze een volgende hypothese, om een nieuw onderwerp voor het gesprek aan te snijden.

Ook nog zo'n herinnering uit de tijd van mijn jaar "nul", is dat Clement instond voor de vuilnisophaling in de gemeente. Dat was voor de fusie met Mechelen. Hij reed dan rond met een open vrachtwagen waar al het -toen nog-ongesorteerde huisvuil werd in opgehaald. Iedereen mocht toen nog zijn eigen vuilbakken hebben. Als het ophaaldag was, bood de straat een kleurrijke ietwat chaotische aanblik, die verdween als de camion met Clement aan het stuur gepasseerd was. Met de fusie werden de vuilbakken gestandaardiseerd: zwart-grijze bakken met een geel nummer. De open wagen van Clement werd vervangen door een gesloten exemplaar: vast hygiënischer, praktischer, gestroomlijnder....

▼ 4 ▲ Clement, Marthe en Georges zijn reeds enige jaren overleden. Het huis dat het decor vormde waarin ik ze gekend heb, heeft hen enige jaren overleefd, tot nu dus. Voor mij verdwijnt daarmee een ankerpunt, waaraan herinneringen vasthangen. De mist van de tijden en de geschiedenis komen vanuit de verte opzetten. Met dit editoriaal geef ik de herinneringen echter een nieuw ankerpunt. Deze eigen getuigenis moet ook de bedoeling van dit tijdschrift illustreren: nieuwe ankerpunten maken voor herinneringen die anders misschien volledig verloren gaan.

Nemtna verondersteltna- dat we met dit tijdschrift licht laten schijnen in de mist van het verleden, omdat het zinvol is om te weten 'hoe het nu juist was', omdat verhalen van gewone mensen in de stroom van het leven en de geschiedenis zeer boeiend kunnen zijn en dat ze ook mensen uit de 21ste eeuw nog kunnen raken. Wij beleven veel plezier telkens we een 'nieuw' stukje verrassende geschiedenis ontdekken: potscherven, briefkaarten, krantenartikels... Nemtna verondersteltna, dat we dat plezier via dit tijdschrift kunnen delen.

Ja ... dan...., dan is het echt een plezier om dit tijdschrift te maken en misschien wordt het dan in Walem wel iets dat je absoluut moet gelezen hebben! Allee nemtna verondersteltna!

Wij wensen jullie alvast veel leesplezier!

Vanwege de heemkundige kring.

P.S. Breng-de gij nog een zak van 5 kilo patatten mee! En zet ondertussen de vuilzakken buiten, ook de blauwe zak...

tvb- hr

De dokter en zijn kring

Dat een heemkundige kring in zijn naam verwijst naar een dokter dient wat toelichting. In deze bijdrage lichten we toe wie Dr. Croquet was, waar hij vandaan kwam, wat hij met Walem en heemkunde te maken heeft. *Wat drijft een aantal enthousiastelingen om de dokter -meer dan een eeuw na de dood- te vereren met een kring die naar hem genoemd is.*

"Den achthonderd" of hoe de geest uit de fles ontsnapte...

In 2003 werd in het kader van de activiteiten rond 800-jaar parochie Walem een tentoonstelling georganiseerd: het was een overzicht van foto's, materiaal, aandenkens, getuigenissen, die zorgvuldig gerangschikt werden in twee lokaties en meerdere lokalen.

De voorbereiding van de tentoonstelling startte heel voorzichtig met een zoektocht naar materiaal. Maar eens de geest uit de fles ontsnapte was, werden meerdere personen aangestoken en alles kwam in een stroomversnelling terecht. Haast koortsachtig werd gezocht: op zolders werden beeldjes gevonden, in metalen doosjes, diep in schuiven, werden oude foto's teruggevonden, fotoboeken die jaren ongeopend bleven werden van boekenplanken genomen. Eén van de spannendste zaken was het fotofilmpje dat tientallen jaren onontwikkeld was gebleven.

De tentoonstelling werd uitgebouwd door mensen met een Walems verleden, gedreven door de koestering van hun jeugdhervormingen, legden ze zorgzaam hart en ziel in de opbouw van de tentoonstelling.

De tentoonstelling werd een succes: van heinde en verre kwamen de uitgezwermde zonen en dochters van Walem en de Walemaars zelf kijken... en ze kwamen niet alleen, ze kwamen terug, sommigen zelfs meerdere malen omdat ze niet alles hadden gezien. Het was een ideale plaats om herinneringen op te halen en oude bekenden te ontmoeten, tot grote voldoening van de tentoonstellingbouwers.

De afbraak was een moeilijk moment, als een kater na een groot feest. En bovendien was er al dat materiaal, moest dit in een grote koffer om binnen 100 jaar terug boven gehaald te worden of ... zouden er andere dingen mee kunnen gebeuren.

En zo onstond de heemkundige kring Dr. Croquet.

hum ...Heemkunde ?

Heemkunde is de "studie van het heem". "Heem" is een oude term voor huis of thuis. In de jeugdbeweging wordt het begrip gebruikt om het lokaal aan te duiden waarin men thuis is.

Het Nederlandse woord heeft echter dezelfde oorsprong als het Duitse woord "heimat", dit woord heeft geen echte verklaring doch

Er bestaat geen foto van August Croquet, maar wel van zijn zoon Leopold. Op deze foto in de functie van gemeentesecretaris.

▼ 5 ▲

je kan het best omschrijven met alles wat te maken heeft met je huis, je thuis, je straat, je familie, je omgeving je dorp, je voorouders.....

Heemkunde is dus de studie van alle informatie omtrent het verleden van een bepaalde plaats. Het doel is bijgevolg het opslagen en catalogeren van dergelijke informatie, maar in de eerste plaats die informatie delen met anderen via alle mogelijke kanalen: tijdschriften, boeken, internet, uitstappen, thema-avonden.

... en wie is Dr. Croquet?

August (Augustinus Henricus Laurentinus) Croquet werd op 19 december 1810 in Brussel geboren. Volgens bepaalde bronnen kwamen zijn ouders uit Wallonië, hoewel recent onderzoek mogelijk in een andere richting wijst. Reeds zeer vroeg betoonde hij interesse voor geneeskunde, dus trok hij in 1827 naar Leuven om geneeskunde te gaan studeren. In Leuven concentreerde hij zich niet alleen op het studeren, want hij trouwt er ook met Joanna Corsouls. Zijn kinderen werden in Leuven geboren, en hij studeert er af in 1835.

In zijn studententijd kwam hij in contact met Edward De Knijff. De Knijff was de eigenaar van het kasteel dat zich in het domein van de voormalige abdij van Roosendael bevond. In Roosendael was er geen abdij meer sinds de Franse Revolutie, de gebouwen werden wel als kasteel voor goeude burgers gebruikt.

Huis van Bethléem. Gebouwd door August Croquet, hedentendage notarishuis

De Knijff lokte hem naar Walem. Dat was toen een dorpje van 700 inwoners waar nog nooit een dokter was geweest. Toen in die tijd had een dokter niet zo veel werk, de antibiotica was nog niet uitgevonden en de meeste mensen waren niet zo snel ziek en hadden hun eigen grootmoeders-middeltjes om te genezen. De dokter moest dus wel wat vrije tijd hebben overgehad, en die wist hij zonder probleem in te vullen.

Dr. Croquet woonde in het dorp. Tot 1860 huurde hij een historische woning aan de brug van Walem, die "De Vergulden Bargie" noemde. In de gevel van de woning deed hij enkele kanonballen in metselen, die dateerden van 1794, uit een gevecht tussen de Engelsen en de Fransen. Nadien bouwde hij op de plaats van het oude "pannenhuis" een nieuwe woning dat hij Bethleem noemde, en wat vandaag het notarishuis is.

Titelblad van het handschrift van Dr. Croquet

De dokter werd verkozen tot lid van de gemeenteraad in 1839, en in 1845 wordt hij benoemd tot gemeentesecretaris en ambtenaar van de burgerlijke stand. Hij verkreeg het oude wapen van de "Vrijheid Walem" terug.

De dokter gooide zich ook in het verenigingsleven in Walem: hij richtte de aloude St. Sebastiaansgilde –een boogschuttersvereniging- opnieuw op en verkreeg van hogerhand dat er opnieuw een jaarmarkt in Walem mocht georganiseerd worden. Deze jaarmarkt is slechts een twintigtal jaar geleden verdwenen.

Wie zich als boogschutter niet kon waarmaken, vond misschien zijn gading in de vereniging Terpsichore die zich richtte naar voordracht en zang. Van deze vereniging was Croquet de stichter. Lukte het ook niet echt met woorden en gezang, dan kon de Walemse inwoner het proberen met muziekinstrumenten, want ook de fanfare Concordia werd door Croquet opgericht.

Hoewel waarschijnlijk vermoed van de gemeentepolitiek, het boogschieten, zingen, voordragen, musiceren, was zijn geliefkoosd tijdverdrijf, het lezen en ordenen van de oude archieven van Walem, die zich op de zolder van het gemeentehuis bevonden. Zo ordende hij niet alleen het archief van Walem, maar ook dat van de Polder, het kerkarchief en Battenbroek.

Zijn capaciteiten moeten ter ore zijn gekomen van hogere instanties, want hij kreeg van de minister van Binnenlandse Zaken de opdracht om ook de archieven van Duffel, St. Katelijne Waver en Lier te archiveren. Al dit werk resulteerde uiteindelijk in een lijvig boek dat hij schreef over de geschiedenis van Duffel, Walem en St-Katelijne Waver. Het werd nooit uitgegeven (waarschijnlijk omdat er te weinig inschrijvers waren), en het is alleen bewaard als een handschrift in de koninklijke bibliotheek in Brussel. Samen met zijn zoon Leopold heeft hij ook stambomen van voorname families opgemaakt.

Toen zijn echtgenote in 1874 door een beroerte werd getroffen, werd het voor hem zeer moeilijk. Hij leed zelf aan een hartziekte waaraan hij in 1875 (op 65-jarige leeftijd) bezweek. Hij werd begraven op het kerkhof van Walem. De grafzerk is een sober monument dat op 28 september 1914 vernield werd door Duitse granaten.

Door de heemkundige kring te noemen naar Dr Croquet, willen we een eerbetoon brengen aan de duizendpoot die de basis heeft gelegd voor iedere verdere studie van het verleden van Walem.

hr - tvb

Als u lid van de kring wenst te worden, volstaat het om de som van € 6,- te storten op rekeningnummer:

733-2426000-60

In ruil hiervoor ontvangt u dit tijdschrift gedurende één jaar. Wil u meewerken aan dit tijdschrift, of wenst u een andere actieve rol in de kring op te nemen, contacteer dan de voorzitter:

Hugo Rom - 015/20 41 24 - hugo.rom@skynet.be

Grafmonument van August Croquet en zijn echtgenote Joanna Corsouls. Dit bestaat niet meer, het werd vernield door Duitse granaten op 28 september 1914

Groot Woordenboek van Walems dialect

In Walem worden in de omgangstaal heel wat typische woorden en uitdrukkingen gebruikt waardoor wij –zonder verpinken– durven stellen dat er een eigen Walems dialect bestaat. Vele van deze woorden geraken in onbruik. Dringend tijd dus om ze eens op te lijsten en te verklaren, voor hen die zich aan het Walems dialect willen wagen. In afwachting van een uitgave van Assimil 'Walems voor inwijkelingen', alvast deze kleine syllabus van Walems uitdrukkingen en woordspelingen, verzameld door Frans De Greve

Vele van deze woorden zijn Gallicismen, typisch voor het verfranste Vlaanderen van de 19de en eerste helft van de 20ste eeuw. Hoewel sommige uitdrukkingen in de hele Mechelse regio courant waren, zijn er toch dikwijls sterke fonetische verschillen. In de mate van het mogelijke worden deze toegelicht. Het eerste deel beperkt zich van de letter A tot en met de letter E.

Vele van deze woorden zijn Gallicismen, typisch voor het verfranste Vlaanderen van de 19de en eerste helft van de 20ste eeuw. Hoewel sommige uitdrukkingen in de hele Mechelse regio courant waren, zijn er toch dikwijls sterke fonetische verschillen. In de mate van het mogelijke worden deze toegelicht. Het eerste deel beperkt zich van de letter A tot en met de letter E.

A

abelewa
oorveeg

abjaar
eigenaardig persoon

afblotten
afschilferen (van verf bv.)

"akkoizje"
een voordelige zaak of koop

alheust
binnenkort

allebotte
herhaaldelijk

ambras
ruzie

antraase
ontroering

appense nemen
aanstalten maken tot

asprès
moedwillig

asserante vent
brutale, zelfingenomen man

B

bakker
meikever met een "witte" vleugel

barreng
beitel

basseng
ketel (Fr. bassin)

bebbe
troetelnaam of iemand die voorspraak heeft (bv. "den bebbe van de klas")

bebber

kin; aangezicht
"k zal a is nen klop oep aven bebber geve se"

bediement

binnenkort

bedeurvendans

iemand die door steeds toe te geven flauw is en weent of makt als hij of zij zijn/haar goesting niet mag doen

bees

- snoepje
- simpele vrouw ("wa een bees is da")

begankenis

toeloop (zou verwant zijn met "bijwegen" = al biddend rond of naar een godsdienstige plaats gaan, bv. het bijwegen rond het Lazaruskapelleke op Lazernij of op "bijweg" naar Scherpenheuvel of Lourdes...)

"begeuzze"

minderwaardig spul

bekan

bijna

béleke

prentje of beeldje

berrevoets

blootsvoets

beustel

borstel

beuz

- scrotum
- beurs

beuzze geven

vlug iets doen

beuzelen

liegen ("a beuzelt da-em zwet zie")

bezeke

- meisje simpel van geest
- snoepje

bitskoemer

onnozelaar

blaffetuur

raamluik (meestal 2 voor 1 raam)

blekke

In zijnen - staan

- naakt
- Zonder geld zitten

- tien

koekentien

blenzen

lage kaarten (van de twee tot de tien)

bleutsje

blaadje (om sigaret te rollen bv.)

blijèk

beemd of stuk grasveld om linnen te bleken na het wassen

blijtsmoel

iemand die weent om het minste

bo

boterham

bodding (podding)

pudding

bohémelo

zigeuner

boning

gedroogde en gezouten haring

bossenellekes

meiklokjes

borreput

waterput

braa

erg (bv. "het is braa kaat")

branzjelet

armband

brakkejo

iemand die in houten simpele woning of woonwagen woont

buffelen

gulzig en veel eten

C

charletang

kwakzalver

cuizzeniej

fornuis

D

dabberen

trappelen, bv. "wa zède gij na in da slijk aan 't dabberen"

dempig

kortademig, bv. "k ben dempig geten"

deurpel

drempel

dikkoppekes

kikkervisjes

dijrljik

zieklijk (bv. "wa zie d'er dijrljik oit")

do

- onnozelaar
- muzieknoot

doefes zitten

afgemat zijn

doodsbeleke

dankkaartje bij begrafenis

dressen

- Snel lopen (bv. "hij drete van schrik weg")
- Water of vloeibare stof spatten

dweyzerik

dwarssligger, bruut iemand

E

echel

bloedzuiger

echtigentchtig

echt waar

efkes

eventjes

eivereks

tegendraads, averechts

êkel

eikel

erremettig

armoedig

erremoei

armoede

(m)errenbol

knikker (Mechelen-stad zegt vooral "merrenbol")

erreuzze

ergernis

